

Smedstorpssläktens medlemsblad 2004

Ordföranden har ordet

Det gångna året hade vi årsmöte lördagen den 10 maj i Jällby. Släktmötet inleddes i Jällbys kyrka där Anders Andersson och Rune Nordner gav en mycket uppskattad guidning av kyrkan. Vi for sedan till Jällbys församlingshem och drack en kopp kaffe med dopp och avslutade med årsmötesförhandlingar.

I november samlades styrelsen hemma hos mig och planerade inför nästa år. Vi bestämde då att förlägga årets möte i Fåglavik lördagen den 8 maj med samling vid "torget" kl. 15.

Under året som gått har vi firat minnet av Heliga Birgitta, Sveriges enda helgon. För ett par år sedan blev Gäsenefflickan Elisabeth Hesselblad förklarad venerabilis, saligförklarad, av påven. Så om vi i framtiden får fler helgon så lär det helgonet vara bördigt från Gäsenebygden.

Elisabeth Hesselblad föddes den 4 juni 1870 i Fåglavik och vi är inbjudna av konstnären Jan van den Bergen att besöka hennes födelsehem. Efter samlingen vid "torget" går vi till det Hesselbladiska huset eller "dockhuset" som det också kallas. Huset känns igen av att det har stora fönster; det har tidigare varit en affär i huset. Därefter samlas vi i Fåglaviks kapell för att lyssna på ett föredrag av komminister Åke Brunngård om tiden före Gustav Vasa. Vi har då också de sedvanliga årsmötesförhandlingarna och dricker en kopp kaffe med dopp.

Vår anfader Carl Bengtssons mormor hette Johanna Boudrie och var gift med Bengt Smedmark. Johanna bodde sina sista år i Smedstorp. Hon var född c:a 1700 och hade en bror, troligen tvillingbror, som hette Johan. I det här numret av medlemsbladet skriver jag några rader om Johan Boudrie och hans son och sonson.

Till släktmötet 1997 hade jag sammanställt dels en stamtavla på c:a 250 sidor dels ett häfte på 76 sidor med artiklar om Smedstorpssläkten. Stamtavlan säljer vi för 150 kr och 'Smedstorpssläkten' för 100 kr. Stamtavlan med tillhörande register kan också köpas för 50 kr i form av ett par filer på en diskett som kan läsas i Word. Porto tillkommer inte. Du kan beställa dem genom att sätta in beloppen på vårt postgirokonto.

Årsavgiften, som årsmötet fastställde till 50 kr, sätter Du som vanligt in på släktföreningens postgiro, **4766274-7 "Smedstorpssläkten"**. Tänk på att ange ditt namn.

Och slutligen: glöm inte att vi har

ÅRSMÖTE

lördagen den 8 maj kl. 15.00
Samling på "torget" i Fåglavik

Varmt välkomna

Rolf Gustafsson

Mer om släkten Boudrie

av Rolf Gustafsson

Johanna Boudrie, som levde sina sista år i Smedstorp, hade en bror som hette Johan Boudrie och som blev rådman i Hedemora. Johans son Gustaf blev professor i Uppsala och sonsonen Per Gustaf var en beryktad upptågsmakare i denna lärdomsstad.

Nästa artikel "Smör Jöns och Boudret" har jag funnit i "Uppland 1952", årsbok för Upplands Fornminnesförening. Jag har inte tagit med hela texten. Tre punkter . . . markerar att en del av texten har hoppats över.

Nedanstående Släktträd får visa hur vi är släkt med Johan Boudrie i Hedemora och hans son och sonson i Uppsala.

Anthoni Boudrie

d. 1757 Varnhem sn
Arrendator på Hov i Tråvad sn.

gift med

Christina Polck

d. 1764 i Varnhem sn

Johanna Augusta Boudrie (tvillingar?)

f. c:a 1700 i Ryd sn, Uppland
d. 1772, 72 år gammal, i Smedstorp, Grude sn
g.m. Bengt Smedmark

Johan Boudrie

f. 1700 12/12 i Ryd sn, Uppland
d. 1763 9/1 i Hedemora
g.m. Britta Hult

Johanna Smedmark

f. 1735 på Åsa, Bitterna sn
d. 1787 i Smedstorp, Grude sn
g.m. Bengt Mellander

(kusiner)

Gustaf Antonius Boudrie

f. 1724 16/9 i Stockholm-Näs
d. 1788 20/8 i Uppsala
g.m. Helena Christina Uggla

Carl Bengtsson

f. 1773 i Smedstorp
d. 1824 i Smedstorp

(sysslingar)

Per Gustaf Boudrie

f. 1778 21/3

Johan Boudrie, 1700–1763

Född 12/12 1700. Död 9/1 1763 i Hedemora. Inspektor 1723-25 på Stäkets säteri i Stockholms-Nääs och sedan arrendator, rådman i Hedemora.

Då Johan som femtonåring skulle börja studera vid Uppsala universitet så anhåller fadern Anthoni Boudry om ett stipendium för sonen. (Detta fann Bengt Eklund i ”Hedvig Eleonoras Livgedingsakter”. Anhållan är ställd till Övergubernören, Presidenten vid Kungl Majt:s Råd, Greve Karl Gyllenstierna.)

Uppsala Universitets matrikel II:111: 18 mars 1717 Johan Boudry, Holmens (stockholmare). Sub Informatione priv. Joh. Mureni.

1723 års mtl Stockholms-Nääs församling: Johan Boudrie, Inspector, ogift.

1724 års mtl Stäkets säteri: Johan Boudrie, hustru, dräng, 3 pigor.

1726 års mtl Stäkets säteri: Johan Boudry, hustru, 3 drängar samt 2 pigor.

1727 års mtl Stäkets säteri: Johan Budri till Hedemora.

Stockholms nations matrikel: No 925 Johan Boudry (Budry), 18 mars 1717, student i Uppsala, Rådman i Hedemora.

Vi hittar honom som fadder i Stockholms-Nääs församling den 18/2 1715, den 19/8 1718 samt den 12/1, den 15/3 och den 5/4 1723.

”Nr 8 Rådman Johan Boudrij är för gästgiefweriet skuld frij för alla utskylder, undantagna mantalspenningar, löhn och betalningsavgifter samt slotshielpen.” (Ur *Förteckning uppå Borgerskapet och invånare utj Hedemora stadh. av den 19 maij 1731*)

Utöver sin dagliga gärning bl a som preses (ordförande) i kämnärsrätten i Hedemora deltog Johan mer eller mindre frivilligt i bondeupproret sommaren 1743. Upprorsmännen tilltvungade sig av rådman Boudrie nycklarna till Kronans och Hedemora stads gevärsförråd och tog alla gevär. Dessutom måste Johan ombestyra inkvarteringen för dalkarlarnas huvudhär. Han blev senare, med halvt våld förmådd att ta befälet över Hedemora Stads Kompani på 44 man och blev därefter tvungen att tillsammans med upprorshären marschera till Stockholm, dit de anlände den 20 juni och förlades i kvarter på Kungsträdgårdsgatan. Några dagar senare kuvades bönderna av militären på Gustav Adolfstorg. Upproret kostade upprorsmännen 50 döda och 80 sårade. Fem upprorsledare dömdes till döden men inte Johan. Han hade tydligen inte haft någon framskjuten ställning i ’den stora Daldansen’. (Bengt Eklund)

Gustaf Antonius Boudrie, 1724–1788

Gustaf Boudrie blev professor i Uppsala 1773. Han gifte sig med Helena Christina Uggla som var född i Hedemora 1746, dotter till kyrkoherden Petrus Uggla och Helena Norrström. Hennes bror var greven Samuel af Uggla. Mer om detta i nästa artikel.

Per Gustaf Boudrie, 1778–

Var en beryktad upptågsmakare i Uppsala. Se följande artikel.

Smör Jöns och Boudret

Ur J.A. Kiellmans Göranssons uppländska folklivsskildringar.

av Gurli Taube

Ur ”*Uppland 1952*”, årsbok för Upplands Fornminnesförening.

När man färdas längs den tämligen raka landsvägen från Navestabro fram mot Dalbyviken och kommer så långt som till avtagsvägen åt Wik och Västeråker, har man på vänster hand en höjd på vars krön en liten klunga hus ligger sammangyttrade. Det är Ubby, en för denna trakt av Uppland typisk liten bondby. . . .

För de flesta torde det idag vara obekant att denna plats för hundra år sedan faktiskt var en livaktig litterär fläck, dit vittert intresserade Uppsalastudenter med skalden Johan Nybom i spetsen brukade ta sig ut gående, åkande eller ridande, allt efter råd och lägenhet. I Ubbys gamla låga rödmålade komministergård bodde nämligen vid denna tid prästen, skalden och författaren Julius Axel Kiellman Göransson. . . .

Den litterära verksamhet, som utövades i den oansenliga komministergården, var oerhört intensiv. Dalbyprästen producerade med en otrolig lätthet dikter, noveller, romaner och bildtexter i en aldrig sinande ström. . . .

Som stoff för sina noveller använde Kiellman Göransson ofta uppsnappade anekdoter, gamla berättelser och bysägner, som han omarbetade i fantasin så grundligt att det oftast är omöjligt att ur den färdiga berättelsen utskilja den kärna av sanning som till äventyrs kan finnas där. Sanningen ligger dess mer i folklivsskildringen som sådan och en Upplands- och även Uppsalaforskare kan då och då finna små pärlor i hans överväldigande rika produktion.

Av en händelse fann undertecknad i en kapsel på Universitetsbiblioteket en liten skrift av Kiellman Göransson med titeln ”*Smör Jöns. Studentupptåg från förra århundradet. Ur Fjerdingsens krönika af Farbror Gråsten.*” (En av Kiellman Göranssons många pseudonymer.) Den är tryckt 1855 i Uppsala på Sundwallsons tryckeri. . . .

Författaren har tydligen här sin vana trogen begagnat sig av en anekdot, som han hört omtalas, och med de uppgifter han lämnar under berättelsens gång kan man tidsbestämma händelsen till någon gång mellan åren 1788 och 1799, en tid som var ganska stormig i universitetsstaden. Studenterna hade smittats av den franska frihetsandan och det var ideliga sammanstötningar mellan studenter och universitetsmyndigheter och upptåg och spektakel hörde nästan till ordningen för dagen. Från Stockholm, där man levde i revolutionsskräck, kom ukaser och förordningar, som inte förbättrade förhållandena utan tvärtom. Det studentupptåg, Kiellman Göranson beskriver i Smör Jöns har dock ingenting med politik att göra. Det är blott ett robust skämt av en samling spefåglar av Fjärdhundra nation med en kamrat, som de funnit vara ett lämpligt offer för sina fantasifulla och grovkorniga spratt. Berättelsen har en så tidlös Uppsalastämning och är så lustig att den väl förtjänar att räddas ur glömskan. Den inledes med en beskrivning av en flock studenter, som bleka och glåmiga efter ett kraftigt valborgsmässofirande en vacker förstamajmorgon kommer gående på Kungsängsgatan för att bege sig till världshuset Glädjen utanför tullen. De är fjärdhundrare och deras yviga, oklippta hår är opudrat, ty ingen har ännu avlagt någon examen. Trots de påfrestningar de utstått

under firningen och trots alla ansträngningar med att lyfta av fönsterluckor och att flytta om skyltar, lyser det svenska modet i deras ögon och de sjunger en slagdänga så ful att författaren blott vågar sig på att återge en enda vers av den. . . .

När visan avsjungits, möter studenterna några borgare, som hövligt lyfter på hattarna, varpå en student deklamerar:

*Hej! quam lustica res est plitis clappere braccos
Paltibus et corvis com fotis givere sparcos
Vrekere cojas omkull et flyttare luccas et portas,
Lyftimus baculos, heu! mox alta voce scribabunt:
Grevi illustres vos, vos omnes herri barones,
sconite nos asinos, o domini, nosque cujones.*

Han belönas med ett bifallssorl och studenterna fortsätter sin marsch till Glädjen.

En stund efter kommer en annan student, berättelsens hjälte, Jöns Jönsson Danmarchius, sävligt vandrande i de förras spår. Han presenteras ingående för läsaren. Han är en typisk son av Uppland, bördig från Danmarks socken, där hans mor, en förmögen bondänka, gjort och gör allt för att jämna den törnbeströdda lärdomsvägen, som hon i sin ärelystnad bestämt åt sonen. Med smörbyttor och skinkor mutar hon hans lärare och har på så sätt skaffat honom öknamnet Smör Jöns. . . .

Det blir inte roligt för stackars Jöns vid akademien. Han utsättes för tusen olika skämt och trakasserier och vill helst av allt ge studierna på båten och bege sig hem till Danmark och bli bonde och gifta sig med den täcka Stina från Gnista by, . . . Men modern är obeveklig och vill att han först skall bli präst. Första maj sitter vår hjälte och strävar med hebreiskan i sitt studentrum. . . . Det var ej så stora kunskapsfordringar på den tiden. Han skulle hjälpligt kunna läsa och översätta tio psalmer, men det förefaller Jöns oöverkomligt. Han stirrar skyggt på den nersolkade Psaltaren, så öppnar han fönstret och hör hur lärkorna drillar över den gröna vårbrodden på Uppsala åkrar och från Nostens furulundar kommer en frisk och doftande vind som smeker Jönsses kind ganska angenämt.

"Nej, jag vill inte bli präst", talar Jöns till sig själv. "Jag ger mig genast av till Stina och friar."

Sagt och gjort! Han vandrar ut genom Kungsängs tull, lyckas smita förbi de stojande studenterna på Glädjen och kommer fram till Gnista, där han träffar Stina och framför sitt frieri. Han får hennes ja, men fadern Per Larsson säger nej. Han vill inte ha en lärd måg, utan en som kan hjälpa honom med gården och han har redan utvalt drängen Petter till man åt Stina. Jöns får bege sig av med detta besked och med tunga steg vandrar han tillbaka mot Uppsala. Denna gång lyckas han emellertid ej oförmärkt komma förbi Glädjen. Han blir infångad av fjärdhundrarna och tvingas dricka sig alldeles redlös. På kvällen bär de andra studenterna honom på sina axlar in mot staden. Anförare för flocken är Jöns värsta plågoande, den rödhårige professorsonen Boudret, en notorisk upptågsmakare, som ofta skulle råka illa ut, säger författaren, om ej hans avlidne fars gamle vän professor Christiernin allt som oftast räddat honom ur klistret. När studenterna kommer till tullen möter de ett lass med mjölsäckar förspänt med två hästar och ovanpå lasset ligger en berusad körsven och sover.

Boudret får en idé. Han fattar tömmarna, vänder åkdonet, Jöns lägges upp på mjölsäckarna han också och omgiven av studenter körs vagnen in i staden, uppåt Fjärdingen. När man kommer till Bondkyrkan och finner kyrkogårdsgrinden öppen, halar man ner drängen och lägger honom, fortfarande sovande, på en nyligen igenskottad grav, varefter processionen fortsätter till Jöns logi i Rackarnäbben. Här lassas mjölsäckarna av och läggas in i Jöns kammare med Jöns ovanpå, och för att göra saken ännu grundligare spänner man hästarna från vagnen och för in också dem i rummet. Fram på morgonsidan vaknar Jöns och fattar så småningom sammanhanget. Till sin häpnad ser han att hästarna är från Gnista och då han hört att Petter dagen förut sänts till Ulva kvarn för att mala, inser han sin chans. Han far ut till Gnista och återställer hästarna och mjölet till Stinas far och hjälper honom i arbetet rejält och kunnigt i stället för drängen Petter, som blivit smått fnoskig efter det hemska uppvaknandet på kyrkogården och går omkring och tror att han är död och spökar på jorden för sina synders skull. Jöns antas nu till blivande måg, han slutar sina studier för att bli bonde och dagen för bröllopet utsättes, men sitt sista studentäventyr har han ännu ej utstått. Det blir ett ståhej med förberedelserna till bröllopet. *”Stugan, där den stora spiseln var, fylldes av hjälpredande gummor, kokmor stod vid elden och rörde och smakade i ett tjug pannor och grytor. . . .”*

Allt är redo, men brudgummen dröjer. Han hade någon dag förut begett sig till Uppsala för att köpa brudgåvor. Bud har kommit att man skall inte oroa sig, han skall strax vara i bröllopgården. Det dröjer och dröjer. Man blir allt nervösare och fader Per Larsson utbrister: *”Jag tror, Gud förlåte mina synder, att hin håken har tagit honom, såvida inte studenterna gjort av med stackarn?”* *”Det vore en bitter och sorglig förlust”*, genmäler prosten. *”Det vore vore väl inte så noga med honom”*, säger Per Larsson, *”men hela kalaset vore förlorat! Nog finge väl Stina en annan man, men tårtorna skulle harskna och det andra mögla innan det blev friat ut, lyst och bjudit till nytt bröllop.”*

Äntligen hörs ropet: *”Brudgummen kommer!”* alla står häpna och stumma, då en gammaldags kaross med kusk och två betjänter kör fram till huset. Man tittar in i vagnen och ett vilt tumult uppstår. Därinne sitter nämligen Jöns på de fina sidendynorna, klädd i gredelin sidenrock med guldbroderier, glittrande stålvärja, silverplaque och blått ordensband och med vitpudrad peruk. Men . . . han ansikte är svart, kolsvart *”som spismuren i en rökgång”*. Han sover djupt och ingenting förmår väcka honom.

Prosten skakar häftigt sin lockiga peruk, stöter spanskröret hårt i golvet och ropar: *”Detta har ingen annan än den fördömda Boudret tillstått, nu skall väl inte gubben Christiernin kunna rädda honom. Tag fast kusken och betjänterna, god vänner, det är bara studenter!”*

Nå, allt ordnar sig så småningom, tack vare prosten och fram på natten, då Jöns hjälpligt nyktrat till, sammanvigs han med Stina. Han har nu definitivt brutit alla förbindelser med Uppsala och blir en skötsam och välmående bonde, som så småningom blir både nämndeman, kyrkvård och riksdagsman. Den latinska grammatikan, säger författaren, har goda efterverkningar och har säkerligen haft ett redande och ordnande inflytande på Jöns huvud och förstånd. Han är med på den viktiga riksdagen 1809, då Sverige får nya grundlagar. Under en senare riksdag händer sig, att riksdagsmannen Jöns Jönsson en morgon, då han sitter på ett världshus vid Gråmunkegränd och regalerar sig med lax, störs i sin måltid av en individ med morotsrött hår och ett avsigkommet utseende. Det är Boudret, som ber honom om hjälp

att få en skrivaresyssla vid bondeståndet. Han berättar att efter upptåget vid bröllopfesten hade Christiernin ej mer kunnat försvara honom, utan han hade förvisats från akademien och sedan hade det bara gått utför med honom. Slutet på historien blir att Smör Jöns ädelmodigt hjälper sin förra plågoande och hans triumf är fullständig.

Om man vill söka fastställa hur mycket realitet, som ligger till grund för ovanstående historia, finner man följande.

Professor "*Boudret*" existerade mycket riktigt, men han stavade sitt namn Boudrie. Han var från Hedemora och det är väl sannolikt att namnet var vallonskt. Han var e.o. professor i teoretisk filosofi samt dessutom akademisekreterare. I Annerstedts Uppsala Universitets historia står han omtalad som en rätt osympatisk person — högfärdig, slarvig och lat i sin ämbetsutövning och med obetydliga lärdomsmeriter, som delvis t.o.m. bestod av rena plagiat. I början av 1770-talet gifte han sig med den tjugoett år yngre Helena Kristina Uglå, också hon från Hedemora och med till visshet gränsande sannolikhet dotter till den i andra sammanhang bekante prosten därstädes Petrus Uglå. Helena Kristina står ej upptagen i Elgenstierna, förmodligen beroende på att hon var född ett år före föräldrarnas giftermål. Hennes förnamn stämmer bra med kvinnonamnen i den Uglåska familjen — Petrus Uglås hustru hette nämligen Helena Norrström och var dotter till Helena Troilia, syster till ärkebiskop Samuel Troilius, och Petrus Uglås mor hette Kristina Uf. Även den omständigheten att i bouppteckningen efter professor Boudrie 1788 upptages som störste fordringsägare nyadlade, senare friherren och greven Samuel af Ugglas, talar för riktigheten av denna härkomstteori. Han skulle ju i så fall vara sväger till den avlidne.

Professor Boudrie var i livstiden liksom sin vän professor Christiernin en ivrig hattpartist. I en tid då partiväsendet i så hög grad genomsyrade hela samhället är det ju givet att detta också skulle influera på det akademiska livet — stegra det sedvanliga intrigväsendet och sammansvetsa meningsfränder. Det är då ej förvånande att man i ovannämnda bouppteckning finner professor Christiernin angiven som förmyndare för ende sonen Per Gustaf Boudrie. Ställningen vid dödsfallet var bekymmersam och ekonomien så dålig att den avlidne fick sitt sista vilorum i en fattiggrav. Änkan och sonen, som vid denna tid var femton år, stannade kvar i Uppsala och drog sig väl nödtorftigt fram på fru Boudries pension. Om Per Gustaf i någon mån ägnade sig åt studier vet man ej, men i studentlivet lyckades han dock tydligen genom sin uppfinningsriktighet och sina vilda upptåg bli en legendarisk person, även om han aldrig — efter vad det vill synas — var inskriven vid akademien. Dåvarande rektor magnificus professor Christiernin, som enligt Kielman Göranson gång på gång hjälpte Boudrie ur rättvisans klor, var annars långt ifrån känd för att se genom fingrarna med studenterna krumsprång. Tvärtom! Han tog sakerna på så blodigt allvar att han en gång genom allt för stor stränghet ansågs ha överskridit sin befogenhet med suspendering från rektoratet som påföljd. I fallet Boudrie låg dock saken i viss mån annorlunda till, dels var ju Christiernin gammal vän av familjen, dels hade den unge upptågsmakaren förnäma och inflytelserika släktingar, för vilken omständighet Christiernin helt säkert ej var okänslig. Så länge denne beskyddare levde, riskerade alltså Boudrie ej några alltför allvarliga följder av sina påhitt. Värre var det när den gamle professorn år 1794 gått hädan. Det är mycket troligt att han då så småningom, som Kielman Göranson påstår, tvingats att lämna staden. År 1799 fick han också utflyttningsbetyg, enligt anteckning i utflyttningslängden för Uppsala domkyrkoförsamling detta år.

Angående hans vidare öden kan nämnas att han, efter vad som framgår av register över Stockholms taxeringslängder för åren 1815 och 1825, bodde i Jakobs församling och var ogift. År 1815 kallas han assessor och 1820 assessor och advokatfiskal. Som advokatfiskal i allmänna magasinsdirektionen kan Boudrie följas i statskalendrarna till ämbetsverkets upplösning 1824. Det förefaller alltså som om den unge vildhjärnan Per Gustaf Boudrie stadgat sig med åren. Behövde han under någon period en hjälpande hand ligger det väl dock närmast till hands att anta att det var morbrodern greve af Ugglas som räckte honom den än Danmarksbonden-riksdagsmannen "*Smör-Jöns*". I registret till mantalslängden för Jakobs församling av 1830 förekommer ej Boudries namn. Han har alltså antingen då avflyttat därifrån eller också avlidit.